

RACIONALNO KORIŠĆENJE MATERIJALNIH I FINANSIJSKIH SREDSTAVA U JNA

*Stručni časopis za ekonomiku JNA VOJNOEKO-
NOMSKI PREGLED* proslavio je ove godine svoj ju-
bilej — dvadeset godina izlaženja. Za to vreme časo-
pis je dao značajan doprinos izgradnji JNA i naših
oružanih snaga u celini, tačnije razradi vojne ekono-
mike, njene uloge i zadataka u opštenarodnom od-
brambenom ratu, kakav predviđa naša koncepcija,
doktrina i strategija oružane borbe.

Povodom jubileja, odgovorni urednik »Vojnoeko-
nomskog pregleda«, pukovnik Marjan Vidas obratio
se general-pukovniku Petru MATIĆU, pomoćniku
saveznog sekretara za pozadinu, s molbom da dâ in-
tervju o racionalnom korišćenju materijalnih i finan-
sijskih sredstava u JNA. General Matić se odazvao
molbi i odgovorio je na više aktuelnih pitanja iz ob-
lasti ekonomike JNA i njene dalje uloge u izgradnji
i jačanju našeg odbrambenog sistema.

S obzirom na to što je intervju koristan i za či-
taoce »VOJNOG DELA«, donosimo ga u celini.

Pitanje

Racionalna upotreba inače limitiranog društvenog dinara za na-
cionalnu odbranu i efikasna upotreba materijalnih resursa u Armiji
i OS postali su predmet i zadatak svih struktura u Armiji, uklju-
čujući i organizaciju SKJ. S obzirom na stvorenu klimu i raspolo-
ženje, šta, po Vašem mišljenju, valja činiti u narednom periodu,

Imajući u vidu napore koje društvo ulaže na planu privredne stabilizacije, a da se pri tom obezbedi planirani razvoj Armije i dalje podiže standard njenih pripadnika?

Odgovor

O racionalnoj i ekonomičnoj upotrebi sredstava koja naša društvena zajednica odvaja za potrebe oružanih snaga i obezbeđivanje njihove borbene spremnosti radi očuvanja nezavisnosti i nesmetane mirne izgradnje našeg samoupravnog socijalističkog društva, u Armiji se oduvek vodila posebna briga. Kod svih pripadnika Armije stalno je razvijana svest o tome da materijalna opremljenost Armije i njena borbena spremnost u veoma velikoj meri zavise ne samo od toga koliko naše društvo odvaja sredstva za njene potrebe već i od toga kako se ona troše, upotrebljavaju, čuvaju i održavaju, i kakvi se rezultati postižu postojećim sredstvima kojima raspolazemo. U razvijanju svesti i saznanja, razvijanju inicijative i angažovanju najšireg kruga pripadnika Armije, počev od vojnika pa do najviših komandi, postignuti su zapaženi rezultati. Veliki doprinos na tom poslu dali su komande svih stepena i organi i organizacije Saveza komunista. Po mom mišljenju, u tim naporima neprocenjiv je doprinos organizacije Saveza komunista. Posebno je vidan doprinos VI sednice Konferencije SKJ za JNA u zauzimanju stavova o tim pitanjima.

Poznato je da su razvoj ratne tehnike i njena proizvodnja danas dostigli takav stepen da se tehnički problemi u opremanju Armije gotovo i ne postavljaju.

Savremena ratna tehnika, koja je razvijena i stalno se razvija na bazi najsavremenijih naučnih, tehnoloških i tehničkih dostignuća, veoma je skupa. Njena upotreba zahteva visoko obučene kadrove, a održavanje je, isto tako, veoma skupo. Bez obzira na to što mi smatramo da će i u budućem ratu čovek, njegova svest o pravednim ciljevima borbe i u vezi s tim visoki borbeni moral, biti onaj faktor koji bi, u krajnjoj liniji, odlučivao o ishodu rata, s obzirom na tehničke uslove pod kojima bi se rat vodio, tehničku opremljenost i spremnost eventualnog agresora, naša armija mora biti opremljena savremenom ratnom tehnikom. Zahvaljujući tim shvatanjima, naporima naše društvene zajednice u celini, zalaganju i radu svih pripadnika oružanih snaga na postizanju što boljih rezultata u borbenoj izgradnji Armije, kao i koncepciji opštenarodne odbrane, naša armija i oružane snage u celini uspevaju da održavaju taj tempo razvoja ratne tehnike i spremni su da se suprotstave i najmodernije opremljenom eventualnom agresoru.

S obzirom na sve više izraženu tendenciju daljeg usložavanja ratne tehnike i još uvek znatno izraženu privrednu nestabilnost i inflacione trendove u svetu i u našoj zemlji, ratna tehnika, a i priprema, obuka i izdržavanje Armije su iz godine u godinu sve skuplji.

Imajući u vidu ekonomsku problematiku naše zemlje i, u vezi s tim, neophodnu potrebu sužavanja opšte potrošnje u korist jačanja reproduktivne sposobnosti privrede, naše društvo u narednom periodu, bez velikih napora, neće moći da za potrebe Armije odvajaju više od sadašnjeg dostignutog nivoa u odnosu na ukupan nacionalni dohodak.

Da bi Armija u takvim uslovima i dalje držala korak sa savremenim razvojem ratne tehnike i obezbedila visoku borbenu spremnost, a što je neophodno u vezi sa racionalnom i ekonomičnom upotrebom raspoloživih sredstava, postavljaju se i dalje veoma izraženi zahtevi. Bez obzira na sve do sada postignute rezultate u tom pogledu, postoje veoma velike mogućnosti i znatne rezerve u gotovo svim oblastima i na svim nivoima. To su najbolje pokazala održana savetovanja svih službi u okviru sektora Pozadine JNA u toku prošle godine.

Treba istaći da svi naponi, koji će se i dalje ulagati da bi se obezbedio potreban tehnički nivo opremljenosti Armije, ne bi smeli dovesti do zapostavljanja daljeg podizanja standarda pripadnika Armije, u skladu sa kretanjem standarda u našoj zemlji. O naporima na očuvanju postignutog standarda i na njegovom daljem podizanju nedavno je opširno govorio savezni sekretar u svom intervjuu »Narodnoj armiji«, zbog čega se ja na to ne bih posebno osvrtao. Međutim, u vezi sa daljim podizanjem životnog standarda treba imati u vidu i činjenicu da nivo standarda ne može zavisiti samo od načina preraspodele ukupnih sredstava koja se Armiji obezbeđuju (na sredstva za opremanje i na sredstva za ličnu potrošnju) već i od nivoa standarda u zemlji kao celini. Naša armija je deo naroda, pa kretanje i nivo standarda njenih pripadnika mora biti u skladu sa kretanjem standarda određenih kategorija zaposlenih u drugim društvenim strukturama, imajući u vidu specifičnost, značaj i težinu vojnog poziva.

U težnji da stvore što bolje uslove života i rada svojih jedinica, pojedine komande u praktičnom odlučivanju o upotrebi sredstava, a takvih pojava je bilo u proteklom periodu, nisu uvek vodile dovoljno računa o borbenoj gotovosti i interesima Armije kao celine. Još uvek se vrši znatan pritisak na otvaranje šireg fronta investicija, na nabavku manje značajne mirnodopske opreme, na zanačljivanje još upotrebljive opreme i sl., ne vodeći računa o prioritetima

onih zadataka, koji bitno utiču na borbenu gotovost. U tom pogledu, po mom mišljenju, treba činiti dalje napore na menjanju shvatanja. Sredstva prioritetno treba ulagati u one potrebe gde su efekti na borbenu spremnost Armije u celini ili odvojene jedinice najveći. Ako se tako ne bismo ponašali, svi parcijalni rezultati ekonomisanja pri izvršavanju konkretnih zadataka i poslova, ne bi dali željene efekte. Drugim rečima, zahtevi za ekonomičnim i racionalnim raspolaganjem sredstvima moraju postati jedan od bitnih elemenata pri donošenju svake odluke kojom se angažuju sredstva. Potrebni su dalji naponi na iznalaženju što ekonomičnijih rešenja u pozadinskom obezbeđenju u celini i u okviru svake službe, kod svih organa i komandi, s ciljem da se postavljeni zadaci, kao i svi vidovi materijalnog obezbeđenja, sprovode sa što manjim utroškom sredstava, odnosno da se datim sredstvima postižu maksimalni rezultati borbene spremnosti jedinica. U tom cilju je nužno koristiti sve moguće oblike, uslove i sredstva, kao što su: stručno i ekonomsko usavršavanje kadrova, usavršavanje sistema rukovođenja, razvijanje inicijative svih komandi, starešina i vojnika, korišćenje i primena raznih metoda analize i drugih naučnih dostignuća, kontrola i pomoć potčinjenim komandama i starešinama, kontrola potrošnje putem praćenja i analize troškova i preduzimanje odgovarajućih mera u slučaju neracionalnog poslovanja, itd.

Poseban, veoma složen, odgovoran i prioritetan zadatak jeste održavanje postojeće tehnike. Pravilnim i brižljivim rukovanjem i održavanjem tehnike mogu se postići znatni ekonomski efekti, jer je njena prevremena opravka veoma skupa. Dati stepen borbene spremnosti Armije, što je prioritetan cilj, direktno zavisi od toga kako se održava raspoloživa tehnika.

U jednom razgovoru ove vrste nemoguće je istaći sve mogućnosti i zadatke koji se u vezi sa ekonomisanjem sredstvima pružaju i postavljaju. Smatram da se već iz ovoga što sam izneo može zaključiti da se radi o zahtevima i zadacima od kojih bitno zavisi dalja izgradnja i opremanje naše armije i na kojima se stalno moraju angažovati svi subjektivni faktori. Racionalno i ekonomično korišćenje sredstava, koje nam društvena zajednica stavlja na raspolaganje, neodvojivo je od funkcionisanja Armije u celini, načina odlučivanja, upravljanja, komandovanja, pa do izvršenja svakog zadatka. U vezi sa ovim smatram da se u praksi u narednom periodu treba dosledno izboriti za izvršavanje svih zadataka koji su postavljeni na održanim savetovanjima u toku prošle godine o racionalnom i ekonomičnom poslovanju i zaključaka VI sednice Konferencije SKJ u JNA.

Koncepcija ONO je u nas idejno prihvaćena, na njenoj daljoj teoretskoj razradi i materijalnom obezbeđenju radi se intenzivno. Šta u narednom periodu valja uraditi da bi se ovaj proces još više ubrzao i kako pri tom svestranije angažovati zainteresovane strukture (armiju, društveno-političke zajednice, organizacije udruženog rada i dr.), jer je to preduslov za punu realizaciju KONO, a to je polazna osnova za rešavanje svih pitanja odbrane Jugoslavije?

Odgovor

Poznato je da su koncept obezbeđivanja materijalnih i drugih uslova za vođenje opštenarodnog odbrambenog rata prihvatile sve društvene strukture, kako u oružanim snagama tako i u društveno-političkim zajednicama — na svim nivoima, i organizacijama udruženog rada. Štaviše, društvo je usvajanjem koncepcije prišlo njenoj realizaciji i to, naglašavam, veoma intenzivno i organizovano. Već sada se može konstatovati da su u federaciji, republikama, užim društveno-političkim zajednicama i organizacijama udruženog rada nađena konkretna organizacijska rešenja, koja prate napori da se što pre realizuje materijalno obezbeđenje KONO.

Smernice za odbranu SFRJ od agresije, koje predstavljaju izuzetno značajan i obavezujući dokumenat za sve društvene strukture, posebno u sferi obezbeđenja materijalnih i drugih uslova za odbranu zemlje, putem sprovedenih mera i poslova koji su u toku, dobi-
jaju svoja konkretna rešenja na terenu.

Upravo se u ovoj oblasti, gde je podruštvljavanje opštenarodne odbrane dobilo svoje najšire dimenzije, jer uključuje sve subjekte našeg samoupravnog društveno-ekonomskog sistema, vidi i ispravnost idejne orijentacije u razvijanju i ostvarivanju koncepcije opštenarodne odbrane. Zbog toga ne bismo više mogli govoriti o tome kako da ubrzamo proces koji je u toku, već kako pojačati napore u određivanju potreba i iznalaženju najoptimalnijih rešenja.

Ovo je i najsloženiji deo posla. Problema ima mnogo, ali nisu nerešivi. Različita razvijenost i mogućnosti pojedinih republika i pokrajina, pa i regiona, u odnosu na potrebe opštenarodne odbrane, poznati tekući ekonomski problemi zemlje, uz veoma složenu situaciju u međunarodnim ekonomskim pa i vojno-političkim odnosima, svaki posebno i svi zajedno svojevrsno utiču na mere i konkretna rešenja u ovoj oblasti.

Razrešavanje ovih, a i drugih usputnih problema, moguće je jedino uz zajedničke napore armije, društveno-političkih zajednica — od federacije do opštine i mesne zajednice i organizacija udruženog rada, njihovih asocijacija, interesnih zajednica, društveno-političkih organizacija i drugih subjekata.

Na ovom planu, pored utvrđivanja potreba oružanih snaga, privrede i stanovništva u ratu, a da bi se zadaci rešavali sinhronizovano i po određenim prioritetima, SSNO povremeno organizuje dogovore sa republičkim i pokrajinskim izvršnim većima i štabovima narodne odbrane, na kojima se stiču nova korisna saznanja i iskustva u vezi sa potrebama oružanih snaga i potrebama i mogućnostima društveno-političkih zajednica i organizacija udruženog rada i njihovim prilazima u pripremama za realizaciju utvrđenih obaveza u opštenarodnom odbrambenom ratu.

Stalna saradnja nadležnih organa i komandi JNA sa organima federacije i republika, pa i opština, i stručna pomoć u razradi odgovarajućih planova predstavlja naš svakodnevni zadatak koji prerasta u praksu.

Još bih nešto dodao. Prednosti našeg samoupravnog društva, u ovoj kao i u drugim oblastima, u odnosu na druge društvene sisteme su očigledne i neosporne. Međutim, još uvek ih nismo do kraja i u praksi realizovali. To se naročito odnosi na opterećenje koje pojedine strukture imaju u izdvajanju sredstava namenjenih za opštenarodnu odbranu. Mnogi primeri govore da, kao po nekom pravilu, one organizacije udruženog rada koje imaju najmanje dohotke najviše izdvajaju za ove potrebe. S druge strane, ima privrednih organizacija koje se nalaze pri samom vrhu skale po visini ukupnog dohotka i ličnih dohodaka, čija su izdvajanja za potrebe opštenarodne odbrane srazmerno mogućnostima još nedovoljna. Zbog ovih, a i nekih drugih otvorenih ili nerešenih pitanja, predstoje određena preispitivanja, kako bismo ukupna opterećenja i obaveze, koje društvo zahteva da bi se odbranilo od eventualne agresije, ravnomernije rasporedili na sve samoupravne strukture, srazmerno njihovim mogućnostima, ne samo u oblasti finansija već i u pogledu rasporeda radne snage, materijalnih dobara, pa, eventualno, i proizvodnih kapaciteta.

Prema tome, neposredni zadatak bi bio da društveno-političke zajednice, organizacije udruženog rada i ostali subjekti, preko svoje uloge i obaveze koje treba da imaju prema oružanim snagama i društvu u eventualnom ratu, organizovano usredsrede sve svoje napore, koristeći sve mogućnosti kako bi se pripreme izvršile kvalitetno i u rokovima koji su precizno utvrđeni.

Skladno rešenje sistemskih pitanja i s tim u vezi donošenje kvalitetnih regulativa je preduslov za funkcionalan i ekonomičan sistem obezbeđenja Armije i OS potrebnim materijalnim i novčanim sredstvima. To se direktno odražava i na optimalno donošenje odluka. Dokle se stiglo na tom planu i kako se to odražava na zainteresovanost svih komandnih struktura i ekonomičnost trošenja i čuvanja materijalnih i novčanih sredstava?

Odgovor

Normativno regulisanje u oblasti poslovanja i raspolaganja sredstvima ima veliki uticaj na to koliko će se ekonomično i racionalno raspolagati sredstvima. Međutim, smatram da se, i pored najdetaljnijih propisa, bez svesne i uporne akcije svih subjektivnih faktora (komandi, starešina, vojnika, organizacija SKJ) ne mogu postići zadovoljavajući rezultati. Pri normativnom regulisanju poslovanja i raspolaganja sredstvima postoji jedna sasvim određena granica koja se ne može preći. Kada se ta granica pređe, pa se ide na detaljno propisivanje svih postupaka i aktivnosti, ljudi se počinju ponašati tako da samo nastoje da striktno sprovode propise, ne vodeći računa o zahtevima racionalnosti i ekonomičnosti, pasiviziraju se i izostaje inicijativa i stvaralaštvo. Propisi moraju da daju jedan jedinstven okvir, da obezbede jedinstveno ponašanje o ključnim pitanjima, jedinstvo sistema poslovanja i raspolaganja sredstvima, da se njime utvrde osnovna ovlašćenja i obaveze i da stvore mogućnost za široku inicijativu i akciju. Mi smo nastojali da se pri normativnom regulisanju u ovoj oblasti držimo tog principa i tu su već do sada postignuti značajni rezultati u poređenju sa ranijim periodima kada se nastojalo da sve bude detaljno propisano, sa neznatnim ovlašćenjima nižih komandi i starešina. Normativno regulisanje u ekonomskoj oblasti, uglavnom se vezuje za sistem materijalno-finansijskog poslovanja. To je svakako pogrešno i preusko. Mi imamo veliki broj propisa kojima su regulisane razne oblasti i aktivnosti u životu, radu i funkcionisanju Armije, koji se direktno ne vezuju za poslovanje, ali se njihovim sprovođenjem angažuju i troše znatna sredstva. U tim propisima do sada smo obraćali nedovoljno pažnje na ekonomsku stranu tog regulisanja. Po mom mišljenju, ne bi smelo da bude ni jednog propisa čijim se sprovođenjem angažuju sredstva a da njime nije regulisana u neophodnom okviru i ekonomska problematika i zahtevi s ciljem da se uputi i obaveže na takvo ponašanje koje će obezbediti ekonomično i racionalno trošenje sredstava. To

je i jedan od razloga zbog kojih još uvek ima pogrešnih mišljenja da je ekonomija i ekonomisanje u Armiji sektorska nadležnost i obaveza.

Ograničio bih se na propise o materijalno-finansijskom poslovanju. Tim propisima treba da se utvrde ključna rešenja u sistemu poslovanja o kojima je već zauzet i usvojen načelan stav. Sadašnji propisi, u okviru kojih su za poslednje 3—4 godine postignuti znatni rezultati u racionalnom i ekonomičnom raspolaganju sredstvima, ne obezbeđuju nužne uslove za dalje razvijanje inicijative i nisu u svemu u skladu sa sistemom rukovođenja i odgovornosti koje pojedini komandni stepeni imaju u funkcionisanju Armije i izgrađivanju njene borbene gotovosti.

Sada je u postupku usvajanje novog zakona o sredstvima i finansiranju, izrađen je i nacrt pravilnika o sprovođenju odredaba ovog zakona, koji će ovih dana biti upućen na mišljenje, primedbe i predloge svim jedinicama, a u toku je rad i na ostalim propisima (o knjigovodstvu, planiranju, završnim računima, informisanju i organizaciji materijalno-finansijskog poslovanja). Predviđa se da svi ovi propisi budu izrađeni i doneti do kraja godine, a da njihova primena počne 1975. godine. Ne bih se detaljnije osvrtao na svaki propis posebno, ali želim da istaknem neka najbitnija nova rešenja koja će se tim propisima uvesti, a koja će doprineti daljem unapređivanju poslovanja i još ekonomičnijem i racionalnijem raspolaganju sredstvima.

Prema tim propisima, ukupna sredstva kojima Armija raspolaže grupišu se na sredstva za opremanje Armije, sredstva za redovnu delatnost, sredstva za zajedničke potrebe i sredstva za posebne namene. Politika raspolaganja sredstvima za opremanje Armije je u nadležnosti Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu, njima se centralizovano upravlja, novčana sredstva za ove svrhe su dugoročna, izdvajaju se na poseban račun, koriste se po posebnim programima, čime se upravljanje i korišćenje ovim sredstvima usklađuje sa njihovim karakterom i namenom. To će doprineti njihovom efikasnijem i racionalnijem korišćenju.

Sredstvima za redovnu delatnost raspolažu i koriste ih vojne jedinice u skladu sa delokrugom svoga rada, postavljenim zadacima i potrebama prema utvrđenim kriterijima. To će umnogome podići odgovornost komandi nižih jedinica za raspolaganje tim sredstvima, stimulisati inicijativu za iznalaženje unutrašnjih rezervi i doprineti racionalnijem i ekonomičnijem raspolaganju sredstvima. Jednom data sredstva za redovnu delatnost jedinici — ustanovi ne bi se »gasila« i povlačila na kraju godine, sem ako su data za obezbeđe-

nje konkretno postavljenog zadatka od koga se odustalo i koji se neće izvršavati.

Prihodi koje ostvaruju jedinice — ustanove i novčana sredstva od prodaje rashodovane i neupotrebljive imovine, izuzev novčanih sredstava od prodaje opreme i nepokretnosti koji služe opremanju JNA, ostavljaju se na korišćenje jedinicama i ustanovama, čime će se one stimulirati da se staraju o korišćenju svih izvora prihoda i o blagovremenoj naplati.

U knjigovodstvu će se obezbediti praćenje ukupnih troškova prema zadacima, čime će se dobiti veoma korisni podaci za razne analize, praćenje realnosti normativa, utroška i ocenu ekonomičnosti raspolaganja sredstvima u pojedinim jedinicama, putem upoređivanja na istovetnih troškova.

Završnim računom, pored utvrđivanja utroška sredstava u toku jedne godine utvrđivaće se i kako su izvršeni zadaci za koje su sredstva bila odobrena. To će biti jedan veoma značajan instrumenat za ocenu postignutih rezultata u svim domenima rada, aktivnosti, ekonomičnosti i racionalnosti raspolaganja sredstvima.

Izvršiće se dalja mehanizacija poslova u oblasti materijalno-finansijskog poslovanja uvođenjem elektronskih knjigovodstvenih mašina, čijom će se upotrebom znatno smanjiti ručni rad i dobiti više podataka o poslovanju i upotrebi sredstava. Ove mašine će omogućiti da se, pored obavljanja poslova u evidentiranju i obezbeđivanju materijala za kasniju obradu za potrebe viših komandi i SSNO, pomoću njih delimično obrađuje taj materijal za potrebe komandi nižih jedinica, čime će se rasteretiti Centar SSNO, a podaci znatno dobiti na aktuelnosti.

Sva ta nova rešenja, od kojih su samo neka istaknuta, imaju za cilj da se stvore nužni okviri i uslovi za dalje razvijanje inicijative radi što ekonomičnijeg i racionalnijeg raspolaganja sredstvima. Opet ističem da će se željeni cilj i očekivani rezultati, bez obzira na sva normativna rešenja, postići samo u slučaju ako se u tim napornima angažuju svi subjektivni faktori. I sam kvalitet, funkcionalnost i stimulativnost propisa zavisiće umnogome od toga koliko se na njihovom kreiranju angažuje što širi krug učesnika, a naročito komandi nižih jedinica.

Pitanje

U toku 1973. godine održana su savetovanja materijalnih službi u vezi sa temom: »Racionalno korišćenje materijalno-finansijskih sredstava u JNA«. Druže generale, Vi ste bili organizator ove aktiv-

nosti, pa nam kažite šta su pokazala ova savetovanja u pogledu akcentiranja aktivnosti, veće lične i kolektivne odgovornosti, uvođenja novih organizacijskih rešenja, kadrovskih pitanja i dr. S druge strane, dokle se stiglo sa savremenijom organizacijom pozadinskog obezbeđenja, koja treba da realizuje i prati dinamičan razvoj razrade naših doktrinarnih rešenja?

Odgovor

Održana savetovanja u prošloj godini dala su vrlo dobre rezultate. Ono što treba posebno da se istakne jeste činjenica da je armijski dinar dobio u svojoj »specifičnoj težini« i da stvaralački prilaz ovim zadacima i inicijativa postaju stalna praksa. Sa sigurnošću se može reći, a to pored rezultata koji su izraženi na savetovanjima pokazuju i prva razmatranja završnih računa za 1973. godinu, da je ekonomično i racionalno korišćenje materijalno-finansijskih sredstava dobilo svoj puni sadržaj i smisao u svakodnevnom poslovanju.

Ne bih iznosio konkretne brojke i pokazatelje o dosadašnjim rezultatima, ali mogu reći da se radi o respektivnim uštedama novčanih i materijalnih sredstava, koje ukupno izražene predstavljaju značajan doprinos Armije merama privredne stabilizacije u društvu. Zbog toga su brojni i korisni predlozi, rezultati i iskustva na savetovanjima detaljno analizirani, a i dalje se razrađuju u nižim komandama. Materijalne službe, kao nosioci ekonomike u Armiji, donele su svoje zaključke za rad i dalje usmeravanje ka racionalnoj upotrebi materijalnih i novčanih sredstava. Kao rezultat svih saznanja i aktivnosti na tom planu i savezni sekretar za narodnu odbranu će doneti zaključke za dalji rad i aktivnost u racionalnom korišćenju materijalnih i finansijskih sredstava u JNA.

Savetovanja su pripremale i organizovale materijalne službe SSNO zajedno sa komandama AO, koje su, zavisno od teme, zadatka i funkcija u sistemu pozadinskog obezbeđenja, nosioci najvećeg dela rashoda materijalno-finansijskog plana.

Međutim, pogrešno bi bilo, ovo ponovo naglašavam, ako bismo racionalno i ekonomično poslovanje i trošenje novčanih sredstava i materijalnih dobara sveli samo u okvire delatnosti pozadinskih organa, ustanova i jedinica. Ovi zadaci su mnogo širi, jer zahtevaju od svih pripadnika JNA određeni ekonomski pristup i ponašanje, počev od prethodnih razmatranja i analiza potreba i procena mogućnosti, odnosno od planiranja do donošenja odluka i njihovog ostvarenja budući da je donošenje odluka isključivo u nadležnosti komandanta — komandira, prirodno je da je komandovanje i nosi-

lac odgovornosti za rezultate koji se s tim u vezi postižu u komandama i jedinicama.

Drugi deo pitanja je u neposrednoj vezi sa našim merama u vezi sa stvaranjem takve racionalne organizacije, koja će biti sposobna da sa manje snaga i sredstava uspešno izvršava zadatke koji se pred nju postavljaju. Organizacija pozadinskog obezbeđenja oružanih snaga, koncipirana na osnovama usvojenih doktrinarnih rešenja, predstavlja deo ukupnih snaga našeg samoupravnog društva, koje je na sebe preuzelo obavezu stvaranja materijalnih i drugih uslova za vođenje opštenarodnog rata. Prema tome, oružane snage nisu više jedini nosilac pozadinskog obezbeđenja. Iz ove činjenice je proizašla naša obaveza da ispitamo postojeću pozadinsku strukturu i nađemo najracionalnija rešenja da bismo stvorili takvu organizaciju koja će efikasno da izvršava svoje zadatke.

Međutim, potrebe savremenog rata zahtevaju da oružane snage raspolažu određenim snagama i sredstvima preko kojih će, uz korišćenje potencijala društva, izvršavati potpuno i neprekidno pozadinsko obezbeđenje jedinica, komandi i ustanova.

U toj i takvoj organizaciji pozadinskog obezbeđenja nađena su i još uvek se nalaze najsavremenija i najracionalnija rešenja. Po konačnom utvrđivanju ove organizacije moramo da realizujemo osnovne doktrinarne zahteve. To su, pre svega, puna borbena gotovost OS, racionalno korišćenje materijalno-tehničkih sredstava, proizvodnih i uslužnih kapaciteta, planski raspored i korišćenje kadrova, angažovanje teritorije preko društveno-političkih zajednica i organizacija udruženog rada i, konačno, racionalno usmeravanje potrošnje. Ovo bi bili i razlozi zbog kojih se pozadinsko obezbeđenje oružanih snaga u miru i ratu mora posmatrati jedinstveno, bez obzira na različita organizacijska i druga rešenja, kako bi prelaz iz jednog stanja u drugo, iz mira u rat, bio organizovan i efikasan. Zbog toga je sve podređeno zahtevima borbene gotovosti, preciznim utvrđivanjem granica do kojih se može ići u daljim merama racionalizacije rada i materijalnih i finansijskih sredstava.

Veoma su značajni i ohrabrujući rezultati koji su u vezi sa probnim funkcionisanjem ovakve organizacije ostvareni u komandama, jedinicama i ustanovama naše armije, društveno-političkim zajednicama i organizacijama udruženog rada. Oni su potvrda ispravnosti naših idejnih opredeljenja koja su izražena kroz usvojene doktrinarnе stavove, spremnosti našeg samoupravnog društva da se maksimalno angažuje u pripremama za odbranu zemlje i sposobnosti oružanih snaga da se kao nosilac oružane borbe i otpora uspešno prilagode zahtevima koji se pred njih postavljaju.

Mere koje se preduzimaju radi savremenije organizacije rada u materijalnim službama pretpostavljaju futurološki prilaz rešavanju kadrova i njihovih kvalifikacionih struktura. Što bi, družę generale, u vezi s tim trebalo činiti u narednom periodu?

Odgovor

Faktor ljudstvo je bio i ostao glavni činilac oružane borbe, pa je prirodno da se, kada je reč o stručnim kadrovima, priđe njihovom planskom primanju, školovanju i usavršavanju u Armiji i oružanim snagama. Stručni kadrovi, posebno kada je reč o vojnoj ekonomici i organizaciji materijalnog obezbeđenja, sve više se ispoljavaju kao bitna determinanta funkcije celokupnog pozadinskog obezbeđenja. Zbog toga, mora se naglasiti, to je složen i društveno odgovoran posao, kome se mora prilaziti futurološki, tako da se obezbede sadašnje i buduće potrebe svih profila stručnih kadrova.

To pitanje se još više usložava i time što je čovek danas u Armiji, bez obzira na njenu hijerarhiju, sve više subjekat. Da bi se kao takav mogao ispoljavati i delovati, u sve složenijim uslovima rukovođenja i komandovanja, on mora posedovati, pored stručnih kvaliteta, i moralno-političke kvalitete. Naš starešina, bez obzira gde radi, istovremeno je vaspitač i stručnjak za određena pitanja unutar armijskih ekonomskih delatnosti. Zbog toga se o prijemu u vojne škole, odabiranju nastavnih planova i programa i daljem njegovom usavršavanju, mora stalno voditi briga. Ako se pri tome postavimo kako treba, obezbedićemo kvalitetan rad na funkcionalnim dužnostima, disciplinu, solidnu nastavu, racionalno i pravilno rukovanje sredstvima i dr., odnosno odgovarajući stepen borbene gotovosti.

Treba imati u vidu i činjenicu da se u Armiji stalno uvode sve složenija i savremenija tehnička sredstva koja traže odgovarajuće stručne profile i specijaliste. Prema tome, kada planiramo pojedine borbene sisteme, pojedina organizacijska rešenja, moramo imati i kadrovska rešenja, jer je to preduslov za obezbeđenje optimalnih efekata, u čemu je, pored ostalog, i smisao vojne ekonomike.

U vezi sa ovim pitanjem u neposrednoj vezi je i pitanje kako i gde školovati kadrove za potrebe vojne ekonomike — u vojnim školama ili civilnim školama i fakultetima. Materijalne službe imaju uvid u to kakvi su im kadrovi potrebni u odnosu na profil i struk-

туру i otuda se mora polaziti kada planiramo školovanje. Pri tome se mora voditi računa o mirnodopskim i ratnim potrebama, a i o tome koja funkcija zahteva određeni stepen stručnosti. Ukoliko se to valjano ne uradi, u praksi će se negativno odraziti na stimulans, jer mladi oficir — stručnjak mora da ima i da zna svoju perspektivu razvoja. Sve to zahteva da se priđe dugoročnom programiranju potreba u odnosu na kadrove i njihovo školovanje i usavršavanje.

Naše školovanje je još uvek dosta skupo i moraju se tražiti racionalnija rešenja. Ako je potrebno organizovati i poslediplomske studije, neka se to čini, ali se mora znati koliko nam je potrebno sada, a i kasnije, takvih stručnjaka. Pored toga, iako nam nedostaje trenutno visokostručnih kadrova za pitanje vojne ekonomike, mi danas imamo znatan broj takvih stručnih kadrova koji rade na tehničko-administrativnim dužnostima, gde se njihovo znanje ne koristi u dovoljnoj meri.

U neposrednoj vezi sa kadrovima je istraživački rad, bez kojeg se ne može računati na dugoročnu i kvalitetnu primenu vojne ekonomike, ali i tu moramo biti umereni. Naučnoistraživački rad se može obezbediti u onoj meri koliko nam materijalne mogućnosti dozvoljavaju i koliko to možemo kadrovski obezbediti.

Pitanje NIR-a, po mom mišljenju, nije toliko bitno kako ćemo to institucionalno rešiti. Naprotiv, tu je važno da se ova značajna aktivnost pravilno usmeri i sadržajno obezbedi ono što će putem istraživanja doprineti daljoj razradi savremene organizacije rada, primeni principa racionalne upotrebe i korišćenja svih materijalno-tehničkih i ljudskih resursa, a sve to radi bržeg razvoja Armije i OS i jačanja borbene gotovosti. U sadašnjim uslovima materijalno-kadrovskih mogućnosti bilo bi bolje unutar materijalnih službi SSNO razvijati istraživanja u vezi sa konkretnim pitanjima. To ne znači da se ne bi moglo formirati i neko telo (savet, grupa i dr.) od predstavnika zainteresovanih struktura, koje bi pratilo ovu aktivnost i stručno je usmeravalo na određena težišna pitanja.

I ne samo to, mi danas imamo unutar Armije institucije koje se bave ili bi trebalo da se bave istraživanjima, čiji programi nisu uvek dovoljno usmereni i definisani i sa gledišta vojne ekonomike, što nije dobro i to ima za posledicu umanjeње ekonomskih efekata.

Časopis Vojnoekonomski pregled mora nastojati da pisanim materijalima obezbedi dalje stručno usavršavanje kadrova, a to zahteva da oni budu na određenom stručnom, idejnom i didaktičko-pedagoškom nivou.

Angažujući se na definisanju, organizovanju i primeni ekonomskih principa u poslovanju i odlučivanju, stalno se naglašava potreba veće afirmacije vojne ekonomike (mirnodopske i ratne), i sa teoretskog i sa praktičnog stanovišta. Međutim, oni koji rade na praktičnim poslovima, zbog angažovanosti na funkcionalnim dužnostima, nisu u mogućnosti da svoja iskustva i pismeno obrade, dok oni koji se bave teoretskim raspravama nisu uvek u toku zbivanja u bazi. Kako, po Vašem mišljenju, naći rešenje za ovo i racionalno iskoristiti znanje i iskustvo radi brže afirmacije vojne ekonomike i njenog doprinosa borbenoj gotovosti Armije i OS?

Odgovor

Za dalji razvoj vojne ekonomike, korišćenje naučnih dostignuća ima veoma veliki značaj. Međutim, u našoj praksi na ovom planu ima još mnoštvo nerazjašnjenih pitanja i problema. Jedan od tih problema je i koliko je kod nas moguće koristiti tuđa iskustva i rešenja pojedinih ekonomskih problema iz drugih oblasti u društvu. Armija i oružane snage u celini su u odnosu na druge sisteme veoma specifične po svojim ciljevima i načinu funkcionisanja. To je borbeni sistem čiji rezultati funkcionisanja nemaju ekonomski karakter. Odnosi među ljudima u tom sistemu ne proizilaze iz ekonomskih zakonitosti funkcionisanja već iz principa subordinacije i komandovanja. Imajući samo to u vidu, sasvim je jasno da se rešenja iz drugih oblasti ne mogu celovito preuzimati i prenositi u Armiju, kao, na primer, princip dohotka i sve što je s tim u vezi. Međutim, u okviru ekonomske nauke, pored fundamentalnih disciplina, koje se bave proučavanjem i istraživanjem zakonitosti o odnosima ljudi u procesu proizvodnje, raspodele, razmene i potrošnje, razvilo se više primenjenih disciplina, kao što su teorija troškova, knjigovodstvo, razni metodi ekonomskih analiza i sl., koji se, polazeći od ciljeva koje mi želimo postići i o kojima sam ranije govorio, mogu veoma uspešno koristiti i primenjivati. Tu na prvom mestu vidim ulogu naših škola i uopšte potrebu stalnog stručnog usavršavanja kadra, koji će biti sposoban da sve to prati i na odgovarajući način primenjuje.

Što se tiče primene iskustava stranih armija treba imati u vidu da njihova rešenja, pa i kada se radi o ekonomskim instrumentima, proizilaze iz osnovnih ciljeva i uslova zemlje (društveno-ekonomskog i političkog sistema, stepena ekonomske razvijenosti i mate-

rijalne mogućnosti i sl.), o čijoj se armiji radi. U pogledu tih ciljeva i uslova mi se ne možemo u svemu upoređivati sa bilo kojom zemljom, izuzev u pogledu skoro jedinstvenog zahteva koji sve zemlje i armije sebi postavljaju, a to je da se obezbedi određena spremnost armije sa što je moguće manjim opterećenjem privrede. Zalažem se za izučavanje instrumenata i rezultata kod drugih armija, ali se tome mora kritički prići, vodeći računa o neposrednoj zavisnosti od bitnih ciljeva. Korisna i proverena iskustva mogu se u određenim slučajevima i primeniti.

Kada se radi o teoretskom radu u oblasti vojne ekonomike, po mom mišljenju, na prvo mesto treba da dođe izučavanje naših vlastitih iskustava i traženje rešenja za pojedine probleme u skladu sa našom koncepcijom izgradnje i funkcionisanja oružanih snaga i sistema opštenarodne odbrane u celini i ciljeva koji se pri tom postavljaju. Bez kritičkog sagledavanja i analize prakse, teoretskog uopštavanja i formulisanja rešenja i njihove primene u praksi ne može u ovoj oblasti, kao uostalom ni u drugima, biti zadovoljavajućih rezultata.

U našem dosadašnjem radu u ovoj oblasti ne bih mogao reći da su postignuti željeni rezultati. Pokušaji teoretskog uobličavanja nekih problema, sem izuzetaka, uglavnom su se svodili na apstraktne poglede i rasprave o tome da li »postoji« vojna ekonomika, šta je njen predmet i sadržaj i sl. Ozbiljnije teoretske obrade i naučne analize naših iskustava, prakse i problema još nemamo. Na tome se malo angažuju pojedini organi, komande, škole, pa i pojedinci. To su daleko složeniji i teži, ali jedino ispravni i korisni načini da teorija u ovoj oblasti nađe svoje mesto, put i opravdanje.

Po mom mišljenju za naučnoistraživački rad u ovoj oblasti, kada su u pitanju ciljevi i zadaci, treba imati u vidu i polaziti u svemu od zaključaka, mišljenja i sugestija Komiteta konferencije SKJ u JNA od 29. juna 1972. godine, koji je raspravljao o nekim idejnim pitanjima razvoja naučnoistraživačkog rada u oružanim snagama. Upozorenja koja su tada data o mogućnostima i tendencijama elitizma, zanemarivanja potreba prakse, zatvaranje i autonomija pojedinih institucija, samozadovoljstvo pojedinaca, pogrešno shvatanje da upravni organi nemaju razumevanja za naučnoistraživački rad i sl. — u svemu se odnose, po mom mišljenju, i na oblast vojne ekonomike.

Na ovim problemima ubuduće je potrebno da se daleko više i planski angažuju odgovarajuće katedre u vojnim školama, organi SSNO-a i odgovarajućih komandi, i pojedinci. Biće nužno da se za ključna mesta, gde se ta problematika izučava, teoretski analizira i uopštava, razvijaju i izgrađuju i odgovarajući kadrovi. Svako reše-

nje i praksa, koja bi u ovome radu vodila odvajanju od potrebe i prakse jedinice i ustanove i Armije u celini ne bi imalo svoje opravdanje. Uostalom i jedan od temeljnih uslova da se neko saznanje može nazvati naučnim jeste mogućnost njegove praktične provere i primene. Ako se pri teoretskom radu u ovoj oblasti rukovodimo ovim principima, on će se brže afirmisati i razvijati i doprineti daljoj borbenoj izgradnji Armije i oružanih snaga u celini, tako što će pronalaziti odgovarajuća rešenja za što ekonomičniju i racionalniju upotrebu sredstava.

Pitanje

Šta biste predložili da časopis Vojnoekonomski pregled još više postane tribina za teoretsko i praktično razjašnjavanje pitanja vojne ekonomike?

Odgovor

Časopis ima važnu ulogu da putem pisanih materijala i dijaloga doprinese daljem teoretskom i praktičnom ujašnjavanju mesta i uloge vojne ekonomike (mirnodopske i ratne). To je posebno važno danas, kada se ulažu naponi da se definiše mesto i uloga vojne ekonomike, da se nađu najbolja rešenja kako celokupnu armijsku potrošnju usmeriti u pravcu što racionalnijeg korišćenja svih materijalno-tehničkih i finansijskih resursa.

Nalazimo se u vremenu kada se u mnoštvu pitanja koncipiraju organizacijska rešenja i definišu pravni propisi. Potrebno je, pored onoga što se čini »službenom« linijom, da se i putem časopisa iznose predlozi, sugestije i nova rešenja. Pri tome je nužno što više angažovati one koji rade u bazi — na praktičnim pitanjima, ali uz to obilato koristiti teorijska gledanja i sve zajedno usaglašavati sa trenutnim i budućim potrebama. Na ovaj način bio bi vidan doprinos časopisa pri definisanju i novelaciji propisa, a istovremeno to bi pobudilo interes starešina, jedinica i komandi, čija mišljenja treba u punoj meri koristiti i uvažavati. Bez takvog prilaza časopis neće moći da nađe odgovarajuće mesto u vojnoj publicistici i, što je još važnije, neće ga svestrano prihvatiti odgovarajuće strukture kao stručno vojnoekonomsko glasilo. Časopis se mora ubuduće sve više orijentisati na šira pitanja, a to znači da mora zahvatati problem ekonomike opštenarodne odbrane. Ovo pretpostavlja angažovanje u pisanju šireg kruga saradnika iz Armije, društveno-političkih zajednica, organizacija udruženog rada i svih ostalih struktura koje se

bave pitanjima materijalnog obezbeđenja koncepcije opštenarodne odbrane.

Redakcija i Uređivački odbor pri trasiranju puteva daljeg razvoja časopisa VEP, moraju naći forme da se u pisanju angažuje veći broj mlađih starešina koji se bave ekonomskim pitanjima. Mi, danas, posebno u Armiji, imamo brojne mlade kadrove koji su dovoljno stručni i sposobni, istina dosta preokupirani na funkcionalnim dužnostima, koje treba više podsticati, usmeravati i stimulisati na pisanje i rasprave u tom pravcu. Da bi se pisalo u časopisu potrebno je da se dosta čita stručna literatura i poznaje život i rad trupe. Samo tako je moguće sagledavati problem u celini i kvalitetno iznositi predloge i nova rešenja. Ovo su važni zadaci za naredni period časopisa.

Na kraju, hteo bih da istaknem još jedno pitanje, a to je da se profil časopisa i njegov sadržaj moraju usaglašavati sa brzim razvojem naučnih dostignuća, potrebama savremene organizacije rada, zadacima koji stoje na planu materijalnog obezbeđenja Armije i oružanih snaga. Drugim rečima, profil časopisa mora da odražava naša dostignuća i naša htenja na planu primene i razrade vojne ekonomike mirnodopske i ratne.

Časopisu Vojnoekonomski pregled u narednom periodu želim mnogo uspeha.